

KINCSKERESÉS BURLESZKRE FOGVA

Krekovics Ferenc: Aranyfényű napok. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 1983

Kedves, de naiv könyvecske, amely legjobb lapjain visszahozza életünkbe az egykori gyerektörténeteket, gyermekkorunk valóban megélt vagy csak elképzelt élményeit, illetve a mai gyerekek képzeletébe beleplopja a kalandvagyat. Mindazt, amit a városi, dobozházakban lakó gyerekek már nem ismernek, nem ismerhetnek a falun élők vagy az évtizedekkel ezelőtt gyerekeskedők intenzitásával.

Krekovics Ferenc élményeket ír le, talál ki, s ezekre teszi kíváncsi a kisiskolás olvasóit.

Az *Aranyfényű napok* az ifjúsági irodalom kedvelt tematikáját, a kincskeresést eleveníti fel. S annak ellenére, hogy a könyv közepe táján némileg érdektelenné válik a történet, egy helyben topog, mintha keresné az író a folytatás irányát, a befejezés sikeres. Miután az író jó szemmel ismeri fel, hogy bármennyire is izgalmas téma a kincskeresés, nem valószínű, hogy ő képes lenne eredeti ötletekkel bonyolítani s fokozni, illetve az előzményekből következő módon zárni a történetet, a kincskeresés helyett csak az aranyrudak — innen a regény címe *Aranyfényű napok* — felkutatásának különféle terveiről ír. Ilyképpen nemcsak a meseszöveg sok-sok buktatóját kerüli el Krekovics, hanem a humoros befejezéshez is megteremti a föltételeket. Mitöbb, a humor, amely az egész könyvön végigvonul, itt kap igazi funkciót. Azzal, hogy az író nem akar sem valószínűtlenül szerencsés, sem pedig lehangolóan szerencsétlen befejezést konstruálni, számára szinte felkínálkozik a legelfogadhatóbb vég: humorba oldani fel a téma feszültségét.

A történetben hol alaphangként, hol háttérként állandóan jelenlevő humor gyakorta erőltetett. Elsősorban amikor Krekovics feleslegesen túloz. Nemcsak az olyan apró következetlenségekre gondolok, mint hogy a főhős bár nem éppen a legkisebb korosztályhoz tartozik (vegytan órája van!), az ábécét mégis csak az első öt betűig tudja hibátlanul, hanem azokra a nevetetés szándékával kitaláltakra, melyek közül talán a legkirívóbb példa a háztartásórának, illetve a vegytanszertári kalandnak erőltetetten komikus leírása. Ezek esetleg önálló humoreszkek lehetnek, de semmiképpen sem válnak szerves részeivé a regénynek. Éppen a burleszk-szerű túladagolt humor teszi őket öncélúvá. Ezeknél mennyivel finomabb és főleg kifejezőbb humorú a pontokba foglalt tervekészítés!

A mindenáron nevetető szándék eszközei szerkezeti, stílusi egyenetlenséget idéznek elő. Hasonló egyenetlenség figyelhető meg a regény nyelvében is, amely kusza, kimunkálatlan. Található benne elrettentő magyartalanság („Nincs idő megbeszélve.”), kerülendő nyelvi pongyolaság („Néhány hét alatt *kiolvastam* minden kölcsönkapható bűnügyi regényt”). Vagy: „Kiraktam a könyveimet és füzetimet az asztalra, hogy úgy néz-

zen ki, mintha tanulnék...”), rossz tükrörfordítás („nehéz irodalom” komoly irodalom helyett) és üléssyvelvi kimódolt választékoság, amely közvetlenül a már említett pongyolaság után következve mutat példát a nyelvi egyenlenségre („Mivel nem volt pénzem a vásárláshoz — hoz-e? — a városi könyvtár pionírosztálya pedig nem rendelkezik ilyenfajta irodalmi alkotásokkal, kénytelen voltam máshonnan kölcsönözni az olvasnivalót.”)

De mindez már nemcsak írói, hanem szerkesztői mulasztás is. Kár, mert ezáltal Krekovic's kedves kis könyve lényegesen veszít értékéből.

GEROLD László

EGY JELLEGZETES EMLÉKEZŐ PRÓZARÓL

Miroslav Josić-Višnjić: *TBC*. Beograd, Nezavisna izdanja, 1983

Miroslav Josić-Višnjić első kötetéről, a *Lepa Jelenáról* szólva megállapítottuk már, hogy írója született őstehetség. Az a fajta elbeszélő, akinek csak az első mondatot kell leírnia, hogy a többi már magától sorakozzék mellé. Nem egy lekerített történetben, hanem valami olyan se vége, se hossza prózában, amely műfajilag meghatározhatatlan. Az olvasónak különben ez is meglepetés, mint amilyen annak idején Proust lehetett a maga végtelen monológjaival, melyekben azonban az egész francia fin de siècle benne volt. Az úri osztály alkonya, mely fölött már ott volt megannyi jelével, durván és erőszakosan az új világ, úgyhogy valakinek el kellett siratnia a régit. És ennek a szívfájdító feladatnak Proustnál szebben és őszintébben senki sem tudott megfelelni.

Marcel Proust dekadens alakja nem véletlenül jelenik meg a messzeségekben Josić-Višnjić könyveit olvasva. Mert ezé is emlékező próza, azzal a párhuzammal, amely a jelent is minduntalan megszólaltatja, mintegy onnan véve megfelelő távlatot a múlthoz, amely tér és idő fellazult kategóriái között árad. Ugyancsak egy eltűnő világot siratva és ünnepelve, dicsérve és átkozva, lírai ellágyulásokat fékezhetetlen indulattal kordában tartva, időben kissé előresietve és visszatérve újra. Egy falusi paraszt Proust, aki minden mondatában össze tudja hangolni szülőfaluját, Stapat a nagyvilággal. Korban is. Mária Teréziától Mary Claude-ig. „Azon túl és rajta keresztül”, ahogy maga mondja. Stapatól Párizsig, Belgrádig, Budapestig és Varsóig aránylag rövid az út az író tudatában, s az arányok visszajukra fordulnak: Párizs összezsugorodik, mert Stapat fölébe nőtt. Az emlékezés onnan indul ki, és oda tér vissza. Mindent felidézve, amit az író tud róla. Deda Rajkótól kezdve Bojtár kutyáig sorakoznak fel a falu élőlényei, emberek és állatok, mintha valamilyen népvándorlás tükröződne vissza. De céltalanul és értelmetlenül, mint maga az élet.

Mindez természetesen nem mehet végbe oly finoman és átszemléltve,